

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET
✉: 1358 Budapest, Széchenyi rakpart 19.
☎: 441-6501

Ügyszám: 297/2009/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

394/2009. (XI. 18.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) a budapesti lakos panaszos¹ 2009. május 22-én előterjesztett **panaszát** a 2009. november 18-án tartott zárt ülésén született állásfoglalását

m e g k ü l d i a z O r s z á g o s R e n d ő r f ő k a p i t á n y n a k .

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben **alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor.**

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

I.

A panaszos 2009. május 22-én a Testület honlapján elérhető formanyomtatványon nyújtotta be panaszát, melyet előbb e-mailen 2009. május 25-én, majd postai úton aláírásával – a Testület felhívására – 2009. június 17-én erősített meg.

A fenti beadványaiban a panaszos tartalmilag azonos módon sérelmezte, hogy 2009. május 18-án a Horvát Köztársaság nagykövetsége előtt pártvezetőként vett részt egy rendezvényen, amikor az általa „antikapitalista jelkép”-ként használt vöröscsillag viselése miatt előállították, pusztán a jelképviselésre hivatkozással.

A panaszos előadta, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikkének sérelmét már megállapította annak kapcsán, hogy önmagában a vöröscsillag viselését büntetőjogi felelősségre vonás követte. Ennek nyomán a panaszost – a korábbi ügyben – a Legfelsőbb Bíróság bűncselekmény hiányában felmentette.

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

A panaszos álláspontja szerint a Magyar Köztársaság nem gondoskodott arról, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 269/B.§-ának a strasbourgi döntéssel összhangban álló módosításával elkerülhető legyen, hogy a vöröscsillag nyilvános használóját „bűnelkövetőként” kezeljék. Sérelmezi, hogy a vöröscsillag használatát pönalizáló jogszabályi rendelkezés továbbra is a hazai jog része, ezért a Rendőrség – e jogszabályt alkalmazva – kénytelen bűnelkövetőként kezelni a szabad vélemény-nyilvánításhoz való jogukat gyakorló személyeket.

Álláspontja szerint a „szisztematikus rendőri fellépés (előállítás, elkobzás) alkalmas arra, hogy politikai véleménynyilvánítás[át] ellehetetlenítse.” Mindezek alapján kérte a Testülettől ügyének kivizsgálását.

II.

A Testület a tényállás feltárása érdekében megkereséssel fordult a rendőrséghez.

A panaszban írt tényállás részletesebb megismerése érdekében a Testület megkereste a Budapesti Rendőr-főkapitányságot (a továbbiakban: BRFK), és kérte az ügyben keletkezett iratok és az intézkedésről esetlegesen készült videofelvételek megküldését. A Rendőrség – az Országos Rendőr-főkapitányság Ellenőrzési Szolgálat útján – valamennyi kért információt a Testület rendelkezésére bocsátotta. Ezekből az alábbi körülmények állapíthatók meg.

1) A BRFK Rendészeti Szervek Bevetési Főosztály Bevetési Osztály vezetőjének jelentése szerint kollégaik 2009. május 18-án a Demokratikus Hálózat elnevezésű szervezet demonstrációjának biztosításában vettek részt. A biztosítás helyszíni parancsnoka a BRFK VI. Kerületi Rendőrkapitányság Őr-, Járőrszolgálati alosztályvezetője volt, aki 17 óra 38 perc körüli időpontban arra adott utasítást, hogy a panaszost vonják intézkedés alá, mivel egy kb. 5-6 cm nagyságú ötágú vöröscsillagot helyezett el öltönyének bal oldalán.

A jelentés szerint a panaszossal szemben a Btk. 269/B. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti „Tiltott önkényuralmi jelkép használata” bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt intézkedtek. Ennek során igazoltatást, elfogást, előállítást és az előállított személy átvizsgálása intézkedéseket folytatták le. A jelentés utal arra, hogy a rendőrök a helyszínen egy jelenleg a Magyar Köztársaság jogrendszerében kriminalizált cselekmény miatt folytatták le az intézkedésüket. A jelentés hivatkozik a Testület 50/2009. (III. 4.) számon közzétett állásfoglalására.

A jelentés szerint az intézkedő rendőröknek a helyszínen nem állt módjukban vizsgálni az Emberi Jogok Európai Bírósága (a második szekciójában) a 2008. július 8-án kelt és 2008. október 8-án véglegessé vált ítéletének vonatkozó részeit, egyúttal nem feladatuk annak vizsgálata, hogy a jelenleg hatályos jogszabályok megfelelnek-e az Emberi Jogok Európai Egyezségokmányának 10. Cikkében foglaltaknak. A jelentés arra is hivatkozik, hogy az intézkedés jogalapját alátámasztja az Alkotmánybíróság

14/2000. (V.12.) AB határozata is, mely megállapítja, hogy önmagában a tiltott önkényuralmi jelkép előállítása, megszerzése, használata nem minősül jogsértő cselekménynek, de figyelemmel az elmúlt diktatúrák ideológiáin alapuló tevékenységére, ezen jelképeknek a nyilvánosságban való megjelenése alkalmas arra, hogy a társadalom azon részére, akiket ezen diktatúrákban hátrányosan megkülönböztettek, kifejezetten félelmet keltő, fenyegető érzéseket keltsenek.

A jelentés összefoglalóan megállapítja, hogy az intézkedő rendőrökön az Európai Emberi Jogi Bíróság ítéletében foglaltakat számon kérni nem lehet, mivel nem feladatuk azt vizsgálni, hogy az érintett személy politikusi vélemény-nyilvánítási szabadságának jogával el-e vagy tiltott önkényuralmi jelképet nagy nyilvánosság előtt közszemlére téve a hatályos Btk. különös részében megfogalmazott bűncselekményt követ el.

2) A BRFK VI. Kerületi Rendőrkapitányság Készenléti csoportjának jelentése szerint hatóságuk a panaszossal szemben eljárást indított a Btk. 296/B. §-a (1) bekezdésének b) pontjába ütköző és aszerint minősülő önkényuralmi jelkép nagy nyilvánosság előtti használata vétségének megalapozott gyanúja miatt.

2009. május 18-án 17 óra 15 perces kezdettel rendezvényt jelentettek be a Horvát Köztársaság budapesti Nagykövetsége előtti járdaszakaszra. A rendezvényen a panaszos 17 óra 40 perc körüli időpontban úgy vett részt, hogy öltönyének bal oldalán egy kb. 8 cm nagyságú ötágú vöröscsillagot helyezett ki.

Emiatt a panaszost a helyszínen lévő járőrök intézkedés alá vonták: személyazonosságának igazolására szólították fel, aminek eleget tett, majd ezután ruházatátvizsgálásra került sor, végül pedig felszólították, hogy a ruháján viselt önkényuralmi jelképet vegye le és adja át. A panaszos a felszólításnak eleget tett, a rendőri intézkedésnek magát alávetette. Közölték vele, hogy a fenti bűncselekmény elkövetése miatt előállítják, amit a panaszos tudomásul vett.

A panaszost a BRFK VI. Kerületi Rendőrkapitányságon gyanúsítottként kihallgatták, az elkövetéshez használt eszközt pedig lefoglalták. A panaszos a nyomozati cselekmények során vallomást nem tett, a gyanúsítás ténye miatt panasszal élt. Kijelentette, hogy állampolgári jogával élt a rendezvényen, melyben a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága 2008 júniusában hozott ítélete is megerősítette.

3) Az intézkedést foganatosító rendőrök jelentése szerint a fent rögzített helyen és időpontban biztosítási feladatot láttak el és a panaszost azért igazoltatták, mert a bejelentett rendezvényen úgy jelent meg, hogy öltönyén egy ötágú vöröscsillag volt elhelyezve. Igazoltatásra, ruházatátvizsgálásra került sor, majd felszólították a panaszost, hogy az önkényuralmi jelképet adja át. A panaszossal közölték, hogy őt a Btk. 296/B. §-a (1) bekezdésének b) pontjába ütköző és aszerint minősülő vétség megalapozott gyanúja miatt előállítják.

4) A parancsnoki kivizsgálás az intézkedéseket (igazoltatás, ruházatátvizsgálás, elfogás, előállítás) jog- és szakszerűnek minősítette.

5) A panaszos részére kiadott igazolás szerint 2009. május 18. napján 17.40 perctől 20 óra 10 percig, tehát 2 és fél óra időtartamban állt fenn a személyi szabadságot korlátozó intézkedés.

6) A megküldött videofelvétel, valamint a videofelvételt készítő rendőr jelentése tényszerűen egyezik a fent leírtakkal.

7) A Testület rendelkezésére állt még a büntetőeljárásban keletkezett határozat a nyomozás megindításáról, a lefoglalási jegyzőkönyv és a gyanúsított kihallgatás jegyzőkönyve. Ezek ugyancsak a fentiekben már rögzített tényeket és körülményeket támasztják alá.

8) A panaszos a Testülethez intézett beadványának írásbeli megerősítése során megküldte a Budapesti VI. és VII. Kerületi Ügyészség határozatát, melyben a gyanúsítás ellen bejelentett panasznak az ügyészség helyt ad.

A büntetőeljárásban előterjesztett panasz kivizsgálása során az ügyészség beszerezte az Emberi Jogok Európai Bírósága által 2008. június 8-án kelt ítélet alapján a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárás eredményeképpen meghozott ítéletét, valamint a Fővárosi Főügyészség előzetes állásfoglalását is.

Az ügyészség megállapítja, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága a jelen ügytől csupán annyiban eltérő tényállást vizsgált, hogy a panaszos 2003-ban a Munkáspárt egyik rendezvényén egy 5 cm-es, kartonból készült ötágú vöröscsillaggal a ruháján szónokolt. A strasbourgi bíróság megállapította, hogy a panaszos ezen cselekmény miatt nem vonható büntetőjogilag felelősségre, mert az sértené az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Római Egyezménynek (Róma, 1950) a vélemény-nyilvánításra vonatkozó 10. Cikkét. Az ügyészség hivatkozik a strasbourgi ítélet azon kitételére, miszerint az ötágú vöröscsillag nem tekinthető kizárólag az önkényuralmi rendszert reprezentáló jelképnek, hanem a „tisztességesebb társadalomért küzdő nemzetközi munkásmozgalom”, valamint számos tagállamban aktívan működő törvényes politikai pártok szimbólumaként is aposztrofálható. A strasbourgi ítélet arra is rámutat, hogy a magyar Btk. 269/B. §-ában nem jelenik meg kívánalomként az, hogy a jelkép használata önkényuralmi propagandának minősüljön, így a felelősségre vonás elfogadhatatlanul széleskörűvé válhat, ami egy demokratikus társadalomban elismert, nyomós társadalmi szükségletnek nem felelhet meg.

Az ügyészség utal arra, hogy a jelzett korábbi ügyben a Legfelsőbb Bíróság a Legfőbb Ügyész ilyen irányú indítványa figyelembe vételével a panaszost a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 416. §-a (1) bekezdésének b) pontja alapján felmentette, tekintettel arra, hogy cselekménye nem bűncselekmény. Az ügyészség álláspontja szerint a hivatkozott felülvizsgálati rendelkezés a jelen ügyben

sem hagyható figyelmen kívül, annak a jogalkalmazás számára iránymutatónak kell lennie, mely alapján – vonja le az ügyészség a következtetést – az ötágú vöröscsillag több jelentéstartalommal bíró szimbólum és jelképként történő használata csak abban az esetben büntetendő, ha a felhasználás körülményeiből kitűnik, hogy a használó alany azonosul a kommunista diktatúrát megalapozó eszmerendszerrel és azt propagálja.

Az ügyészség álláspontja szerint – amennyiben a vöröscsillagot nem mint önkényuralmi jelképet használja valaki, hanem más, el nem ítéhető eszmerendszerhez kötődés diktálja ezen használatot, a bűncselekmény ugyan formálisan, a törvényi tényállás elemeinek teljesülésével megvalósult, azonban a cselekmény nem veszélyes a társadalomra, mivel a köznyugalmat nem zavarja.

Az ügyészség azt is megállapítja, hogy a konkrét ügyben a nyomozó hatóság a diktatúrával történő azonosulásra és az annak propagálására vonatkozó bizonyítékok hiányában, elhamarkodottan döntött a gyanúsításról és a lefoglalásról.

9) A Testület beszerezte a Legfelsőbb Bíróság ez ügyben meghozott, anonimizált ítéletét.

E szerint a Pesti Központi Kerületi Bíróság a 2004. március 11-én kihirdetett ítéletével a terheltet (aki jelen esetben a panaszos) bűnösnek mondta ki önkényuralmi jelkép használatának vétségében, és ezért 1 évre próbára bocsátotta. A bűnösséget kimondó ítélet jogalapja az volt, hogy az elkövetéskor és jelenleg is hatályos Btk. 269/B. §-ának (1) bekezdése egyebek között a vöröscsillag terjesztését, nagy nyilvánosság előtti használatát, vagy közszemlére tételét – amennyiben ezzel súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg – pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

Az ítélet ellen – amelyet az ügyész tudomásul vett – a terhelt fellebbezett felmentése érdekében. A Fővárosi Bíróság a fellebbezési eljárást 2004. június 24-én felfüggesztette, és az ügyet az Európai Közösséget alapító Szerződés 234. cikke alapján előzetes döntéshozatal céljából – a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, mint alapvető közösségi jogi elvnek az értelmezése végett – az Európai Közösségek Bírósága elé terjesztette, arra figyelemmel, hogy az Európai Unió több tagállamában a baloldali pártok legálisan használt e jelképe a vöröscsillag. Az Európai Közösségek Bírósága 2005. október 6-án közölte, hogy nem tartozik a hatáskörébe az előterjesztett kérdés megválaszolása. Ezt követően a Fővárosi Bíróság a 2005. november 16-án meghozott végzésével az első fokú ítéletet, annak helyes indokai alapján helybenhagyta.

A terhelt fenti elítélése miatt kérelmet nyújtott be a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságához a Magyar Köztársaság ellen. Arra hivatkozott, hogy a nemzetközi munkásmozgalom jelvényének viselése miatti elítélése az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. Cikkét megsértve jogtalan beavatkozást jelentett a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogába.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (második szekciójában) a 2008. július 8-án kelt és 2008. október 8-án jogerőssé vált ítéletével megállapította, hogy a Magyar Köztársaság megsértette az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló Római Egyezménynek a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó 10. Cikkét. Az Emberi Jogok Európai Bírósága indokolásában – melyet a Legfelsőbb Bíróság ítélete is idéz –, egyebek közt a következőkre mutatott rá:

Az önkényuralmi jelképek használatának korlátozása a Magyar Köztársaság részéről ugyan az előreláthatóság követelményének megfelelő, törvényi szabályozással történt (az ítélet 30. pontja szerint), azonban az Egyezmény 10. Cikkének (1) bekezdésében oltalmazott véleménynyilvánítás szabadságának az e törvénnyel megvalósult korlátozása nem volt arányos a fennálló társadalmi szükséglettel, mint törvényes céllal (az 58. pont szerint). A vöröscsillag ugyanis nem tekinthető kizárólag az önkényuralmi rendszert reprezentáló jelképnek, hanem „a tisztességesebb társadalomért küzdő nemzetközi munkásmozgalom”, valamint egyes – több tagállamban aktívan működő – törvényes politikai párt szimbóluma is (52. pont). Miután a magyar jog kísérletet sem tesz a különbségtételre, a jelkép többértelműsége folytán a tiltás egy demokratikus társadalomban túlzottan széleskörű (54. pont). A korlátozásra vonatkozó nyomós társadalmi szükséglet hiányát mutatja egyebek mellett, hogy a Btk. 269/B. §-ában meghatározott jogi szabályozás nem kívánja meg annak igazolását: a jelkép tényleges használata valóban önkényuralmi propagandának minősül-e. Így a tiltás a különbségtételt nem ismerő vonása miatt elfogadhatatlanul széleskörű, s nem tekinthető olyanak, amely egy demokratikus társadalomban elismert, nyomós társadalmi szükségletnek felel meg (56. pont). E magatartás alkalmazott szankciója az adott esetben ugyan enyhe, azonban mégis büntetőjogi szankció, ami nem volt arányos a törvényes céllal (58. pont).

A Pesti Központi Kerületi Bíróság és a Fővárosi Bíróság ügydöntő határozatai ellen az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletére utalva a Be. 416. § (1) bekezdésének g) pontjára, mind a terhelt – védői útján –, mind a legfőbb ügyész felülvizsgálati indítvánnyal élt. A legfőbb ügyész indítványában utalva a Be. 417. § (2) bekezdésében írt kötelezettségére is, kifejtette, hogy a Be. 423. § (3) bekezdésének alkalmazása mellett, az Európai Emberi Jogi Bíróság határozatára tekintettel, a terhelt irányadó tényállásban rögzített cselekménye nem bűncselekmény. Miután a Be. 373. § (1) bekezdésének I/b. vagy I/c., illetőleg II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértés sem volt megállapítható, a jogerős határozatok megváltoztatása, s a terheltnek az önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt emelt vád alól bűncselekmény hiányában történő felmentése indokolt.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványokat az alábbiak szerint alaposnak találta.

A Be. 416. § (1) bekezdésének g) pontja értelmében felülvizsgálatnak van helye, ha nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv megállapította, hogy az eljárás lefolytatása, vagy a bíróság jogerős határozata megsértette a törvényben kihirdetett

nemzetközi szerződés valamely rendelkezését, feltéve, hogy a nemzetközi emberi jogi szerv joghatóságának a Magyar Köztársaság alávetette magát.

Az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezményt (a továbbiakban: Egyezmény) és kiegészítő jegyzőkönyveit az 1993. évi XXXI. törvény kihirdette. A kihirdetett Egyezmény 46. Cikkének 1) bekezdése szerint a szerződő felek magukra nézve kötelezőnek tekintik az Emberi Jogok Európai Bírósága végleges ítéletét minden ügyben, amelyben félként szerepelnek. Ekként a Be. 416. § (1) bekezdés g) pontjában szabályozott felülvizsgálati feltételek teljesültek.

A Be. 423. § (3) bekezdése értelmében a felülvizsgálati indítványt a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel ellentétes jogszabály – nevezetesen a Btk. ma is hatályos 269/B. § (1) bekezdése – figyelmen kívül hagyásával, illetve a nemzetközi emberi jogi szerv döntésének alapulvételével kell elbírálni. E rendelkezésnél fogva, az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletében foglaltakra tekintettel, a terheltnek a felülvizsgálati indítványokkal támadott határozatok tényállásában leírt cselekménye nem bűncselekmény, tehát nem volt törvényes alap az elítélésére. Ezért a Legfelsőbb Bíróság, a Be. 427. § (3) bekezdése alapján a jogerős határozatot megváltoztatva, a terheltet a Btk. 269/B. § (1) bekezdésében meghatározott önkényuralmi jelkép használatának vétsége miatt emelt vád alól bűncselekmény hiányában felmentette.

III.

A Testület álláspontja szerint a konkrét panaszban kifogásolt rendőri intézkedések érintették a panaszos személyi szabadságát, a szabad vélemény-nyilvánításhoz fűződő jogát, a békés gyülekezéshez való jogát, a tulajdonhoz, továbbá a tisztességes eljáráshoz fűződő jogát.

1) Az Rtv. 92. §-ának (1) bekezdése szerint: „Akinek az e törvény IV., V. és VI. fejezetében meghatározott kötelezettség megsértése, a rendőri intézkedés, annak elmulasztása, a kényszerítő eszköz alkalmazása (...) alapvető jogát sértette – választása szerint – panasszal fordulhat az intézkedést foganatosító rendőri szervhez, vagy kérheti, hogy panaszát az országos rendőrfőkapitány a Testület által lefolytatott vizsgálatot követően bírálja el.” A Testület fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy vizsgálata során kizárólag annak megítélésére szorítkozhat, hogy az Rtv. idézett rendelkezésének megfelelően a panaszossal szemben alkalmazott és az Rtv. IV., V. és VI. fejezeteinek hatálya alá tartozó intézkedések okoztak-e alapjogsérelmet a panaszosnak. Ennek megfelelően a Testület nem hivatott arra, hogy magát a cselekményt büntetőjogi szempontból értékelje, illetőleg nincs hatásköre a Be. szerinti eljárási cselekmények indokoltságának, jogszerűségének vizsgálatára sem.

Figyelemmel azonban arra, hogy az egyes intézkedések jogalapjának és indokoltságának megítélése szorosan összefügg a panaszos cselekményével és annak minősítésével, ezért a Testület – összhangban az 50/2009. (III. 4.) számon közzétett

állásfoglalásával, mely jelen ügygel lényegileg azonos tényálláson alapult – vizsgálata kiterjedt a hatályos Btk., az Alkotmánybíróság vonatkozó határozata, a Legfelsőbb Bíróság és az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletének áttekintésére is.

2) A fentiek mérlegeléséhez elengedhetetlen a vöröscsillag viselésére irányadó hatályos jogszabályok és esetjog áttekintése.

A Btk. 269/B. §-a büntetni rendeli az önkényuralmi jelképek használatát. Az (1) bekezdés szerint: „Aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vöröscsillagot, vagy ezeket ábrázoló jelképet a) terjeszt; b) nagy nyilvánosság előtt használ; c) közszemlére tesz; ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és pénzbüntetéssel büntetendő.” A rendőri intézkedés során gyanú merült fel arra nézve, hogy a panaszos magatartásával megvalósította ezt a bűncselekményt. A hatályos Btk. tehát tiltja, büntetni rendeli a véleménynyilvánításnak olyan eszközzel és olyan módon való gyakorlását, ahogyan azt a panaszos tette.

A fenti Btk.-szakaszt mind az Alkotmánybíróság – általános jelleggel –, mind az Emberi Jogok Európai Bírósága – konkrét eset kapcsán – vizsgálta.

a) Az Alkotmánybíróság a Btk. 269/B. §-t a maga teljességében alkotmányosnak találta a 14/2000 (V.12.) AB határozatban (a továbbiakban: AB határozat): „Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Magyarország történelmi tapasztalatai, és az alkotmányos értékeket fenyegető az a veszély, amelyet ma még az elmúlt diktatúrák ideológiáin alapuló tevékenységeknek a nyilvánosságban való megjelenése jelenthet a magyar társadalomra, meggyőzően, objektíve és ésszerűen igazolják e tevékenységek tiltását és a büntetőjogi eszközökkel való fellépést; a véleménynyilvánítási szabadságnak a Btk. 269/B. § (1) bekezdésében megjelenő korlátozása a történelmi háttér fényében nyomós társadalmi szükségletre adott válasznak tekintendő.

A törvény nem tiltja meg e jelképek előállítását, megszerzését, tartását, behozatalát, kivitelét, sőt használatát sem, ha ez nem nagy nyilvánosság előtt valósul meg. A törvény csupán a három kiemelt elkövetési magatartást (terjesztés – nagy nyilvánosság előtti használat – közszemlére tétel), aktív cselekvőséget ítéli olyannak, amely a demokratikus jogállam értékeivel szemben áll, mert alkalmas arra, hogy a hallgatóságra nem egyszerűen »sértő, meghökkentő vagy aggodalmat keltő«, hanem kifejezetten félelmet ébresztő, fenyegető hatása legyen azáltal, hogy a megvetett ideológiákkal való azonosulást, az eszmék nyilvános terjesztésének szándékát tartalmazza. Ez pedig alkalmas arra, hogy a demokratikus társadalom egészét, különösen pedig azok jelentős csoportjai, közösségei emberi méltóságát sértse, akik elszenvedői voltak a tiltott jelképekben sűrűsödő mindkét eszméhez és jelképekhez tapadó, használatuk mellett elkövetett legsúlyosabb bűncselekményeknek.

A fentiek alapján az Alkotmánybíróság szerint a Btk. 269/B. § (1) bekezdésében megjelenő korlátozás a védett célok súlyához képest nem minősíthető aránytalannak, a

korlátozás terjedelme és szankciója az alkalmazható legenyhébb eszköznek minősül, ezért a Btk. e szabályában megfogalmazott alapjog-korlátozás megfelel az arányosság alkotmányos követelményének.”

Az Alkotmánybíróság interpretációja egyértelmű abban, hogy a kérdéses jelkép nagy nyilvánosság előtti pusztá megjelenítését – a körülményektől függetlenül – a félelmet keltő ideológiákkal való azonosulásnak tekinti, és ennél fogva e magatartás büntetőjogi szankcionálását arányosnak (és a történelmi körülményekre tekintettel egy demokratikus társadalomban szükségesnek is) találja. Ennek az érvelésnek az alapján a Btk. 269/B. §-a a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos korlátozását jelenti, az eljáró rendőrök tehát egy hatályos és alkotmányosnak minősített norma szerint bűncselekményt elkövető személyt állítottak elő (az őket erre kötelező törvényi rendelkezés alapján).

b) Az Emberi Jogok Európai Bírósága (a második szekciójában) a 2008. július 8-án kelt és 2008. október 8-án véglegessé vált ítéletében – a panaszos egy korábbi, ugyanezen bűncselekmény miatti elmarasztalása kapcsán – megállapította, hogy az akkor hozott határozattal megsértették az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény 10. Cikkét (a jelen állásfoglalás II. 9. pontjában összefoglalt indokolás alapján). A strasbourgi döntés alapjául szolgáló Egyezményt – a Btk.-val azonos szintű norma – az 1993. évi XXXI. törvény hirdette ki. Az Egyezmény meglehetősen lakonikus módon megfogalmazott 10. Cikkének („mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához”) tartalmát a strasbourgi bíróság eseti döntései bontják ki, akkor tehát, amikor a magyar jogrendszerbe megfelelően átültetett cikk által biztosított jog mibenlétét vizsgáljuk egy konkrét esetben, nem mellőzhető a joggyakorlat vizsgálata.

Lényegét tekintve az Emberi Jogok Európai Bírósága (a második szekciójában) a 2008. július 8-án kelt és 2008. október 8-án véglegessé vált ítéletével elbírált ügy nem különbözik a Testület előtt fekvő esettől: a strasbourgi bíróság vonatkozó ítéletéből kiindulva mindkét ügyben az vizsgálendő, hogy a Btk. által tiltott önkényuralmi jelkép nagy nyilvánosság előtti használata, „a vöröscsillag viselése kizárólag az önkényuralmi eszmékkel való azonosulást jelenti[-e], különösen azon tény fényében, hogy a kérelmező a vöröscsillagot egy jogszerűen rendezett békés demonstráción, bejegyzett baloldali politikai párt alelnökeként viselte, akiről nem ismeretes, hogy a jogállamisággal szembehelyezkedve kívánna részt venni a magyar politikai életben.”

A strasbourgi bíróság tesztje alapján a panaszos véleménynyilvánítási szabadságának a korábbihoz hasonló korlátozása minden valószínűség szerint a jelen esetben sem állná ki a „demokratikus társadalomban való szükségesség” strasbourgi próbáját – különös tekintettel arra is, hogy a jelen ügy lényegileg azonos tényálláson alapul, mint a strasbourgi bíróság által vizsgált korábbi eset.

3) Mindezek alapján tehát valószínűsíthető, hogy a Bíróság értelmezése alapján van a panaszosnak olyan, magyar törvényben rögzített alapvető joga, amelyet a vele szemben foganatosított intézkedés sért.

A magyar jogalkotó a Btk. 269/B. §-ában foglaltak tartalmán nem módosított és a panaszos által tanúsított magatartást a törvény ma is változatlanul büntetni rendeli. A Testület állandó gyakorlata szerint a belső jog és az Európai Emberi Jogi Bíróság konkrét ügyben hozott ítéletének kollíziója okán a Magyar Köztársaságra nézve keletkezik kötelezettség a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 7. §-a alapján, mely szerint: „A Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, biztosítja továbbá a vállalt nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját”.

A fennálló kollízióra tekintettel a Testület elsődlegesen megállapította az Alkotmány 7. §-ára is tekintettel az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság alapelvének sérelmét, illetőleg a jogbiztonság alapelvéből levezethető tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét a panaszos oldalán. A Testület hangsúlyozza, hogy a megállapított jogsértés valójában a rendőrség hatáskörén kívül esik, jogalkotói választ kíván, a panaszolt rendőri intézkedés egyúttal az alapjogsértés közvetítője.

A Testület ezzel kapcsolatban leszögezi azt is, hogy a vizsgálati mandátumát kijelölő Rtv. rendelkezés [92. § (1) bek.] szerint az esetleges rendőri jogsértés, mulasztás stb. kapcsán nem a rendőri felelősséget mérlegeli, hanem azt, hogy a rendőri intézkedés a panaszos alapvető jogát sértette-e, vagyis az intézkedés során, annak folytán sérült-e alapvető jog.

3) A Testület a panaszos beadványát ebből a kiindulópontból értékelte, egyúttal vizsgálta a panaszossal szemben végrehajtott rendőri intézkedéseket. Jóllehet a panaszos beadványában közvetlenül csak az elkobzás és az előállítás jogszerűségét vitatta, azonban a Testület álláspontja szerint a konkrét esetben a rendőri fellépést a maga egészében kell értékelni.

Az Rtv. 13. § (1) bekezdése értelmében: „A rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak”. A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 3. §-ának (1) bekezdése az Rtv. idézett rendelkezését úgy egészíti ki, hogy: „Bűncselekmény vagy szabálysértés észlelése, valamint a közbiztonságot, a közrendet, az államhatár rendjét, a polgárok személyét vagy javait sértő vagy fenyegető veszélyhelyzet esetén, illetőleg ha ilyet hoznak tudomására, a rendőrt intézkedési kötelezettség terheli”.

A Testületnek először azt kellett értékelnie, hogy az intézkedési kötelezettség, amely a fentiek szerint az eljáró rendőröket terhelte, mire terjedt ki, illetve a foganatosított intézkedéseknek konkrétan milyen jogalapja volt.

3) A fent ismertetett strasbourgi ítélet szerint a használó szándékainak vizsgálata elengedhetetlen annak eldöntéséhez, hogy a véleménynyilvánítási szabadság korlátozása, azaz a büntetőjog eszközeivel való fellépés indokolt-e. Ezt a követelményt az ügyben eljáró és a panaszos gyanúsítás elleni panaszának helyt adó ügyészség a társadalomra veszélyesség hiányán keresztül csatornáztatta be a büntetőeljárásba, mondván, hogy mivel a kérdéses esetben nem állapítható meg az önkényuralmi rendszerrel való azonosulás, a panaszos cselekménye nem felelt meg a Btk. 10. §-ában foglalt materiális bűncselekmény-fogalomnak. Ebben a keretben kell tehát a Testületnek megítélnie, hogy a foganatosított intézkedések jogalapja megállapítható-e, és amennyiben igen, azok okszerű mérlegelés alapján arányosnak minősíthetőek-e.

A korábban kifejtettekre tekintettel azt a Testület aggálytalanul meg tudta állapítani, hogy a rendőrök intézkedési kötelezettsége az Rtv. 13.§-ának (1) bekezdése és a Szolgálati Szabályzat 3.§-ának (1) bekezdése alapján fennállt. Egyrészt amiatt, hogy az említett cselekményt a hatályos Btk. büntetni rendeli, másrészt pedig amiatt, hogy még a strasbourgi bíróság gyakorlatára is figyelemmel, helye van azon elkövetői szándék vizsgálatának, hogy a hatályos magyar jog szerint önkényuralmi jelképnek minősülő szimbólumot milyen vélemény kifejezésére, milyen üzenet megfogalmazása céljából viseli nyilvánosan.

4) A panaszossal szemben foganatosított igazoltatás – mint kiinduló intézkedés – okszerűsége és jogszerűsége kapcsán az Rtv. 29. § (1) bekezdésében foglalt szabályt kell irányadónak tekinteni, miszerint: „A rendőr a feladata ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát a közrend, a közbiztonság védelme érdekében, bűnmegelőzési vagy bűnüldözési célból, a tartózkodása jogszerűségének megállapítása céljából, közlekedésrendészeti ellenőrzés során, továbbá az igazoltatott vagy más természetes, illetve jogi személy és egyéb szervezet jogainak védelme érdekében kell megállapítani”.

A bűnmegelőzési–bűnüldözési céllal nyilvánvalóan arányban áll az, ha a fentiek szerint meglehetősen bonyolult jogi megítélésű cselekmény kapcsán az intézkedő rendőrben kialakult gyanú alapján ezen ok szerint az érintettet igazoltatja.

A Testület – ezzel összefüggésben – felhívja a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (Szolgálati Szabályzat) 20. § (1) bekezdését, mely szerint: „A rendőr az általa észlelt, vagy tudomására jutott és hivatalból üldözendő bűncselekményről – ha az elkövető ismert, annak megjelölésével – feljelentést tesz”. Tekintve, hogy az adott esetben az elkövető a rendőr számára ismert, azonban azonosításához – és a feljelentés megírásához – az érintett adataira szüksége van, az igazoltatást ez alapján elvégzi.

A Testület álláspontja szerint az igazoltatást megfelelő joggal hajtották végre az intézkedő rendőrök, továbbá az igazoltatással okozott korlátozás a fentiek alapján arányban állt az elérni kívánt céllal.

5) A panaszos érdemi kifogása az előállításra és a vöröscsillag elvételére vonatkozik, a Testületnek tehát ezen intézkedések jogalapját és arányosságát is vizsgálnia kellett.

A Testület rámutat arra, hogy a Rtv. 33.§-ának (1) bekezdése kötelező előállítási eseteket szabályoz: „A rendőr a további intézkedés megtétele céljából elfogja és az illetékes hatóság elé állítja azt, a) akit szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten értek [...]”

A Testület hasonló ügyben hozott korábbi döntéséhez képest annyiban változott a helyzet, hogy időközben megszületett a Legfelsőbb Bíróság fent hivatkozott felmentő ítélete. Azonban ez a döntés a Btk. 269/B. §-ának tartalmi elemzése nélkül, a Be. 423. § (3) bekezdése alapján a norma egyszerű figyelmen kívül hagyásával született.

A rendőrség az esetek nagy részében nyilvánvalóan nincsen abban a helyzetben, hogy a helyszínen kétséget kizáróan megállapítsa: az önkényuralmi rendszerrel vagy „tisztességesebb társadalomért küzdő nemzetközi munkásmozgalommal” való azonosulás kifejezéseként visel-e valaki nyilvános rendezvényen vöröscsillagot (bár elképzelhető, hogy a beszédek tartalma alapján erre nézve vonható le következtetés). Fő szabály szerint tehát a rendőrség nem tekinthet el attól, hogy az ilyen szimbólumot viselő személyt intézkedés alá vonja.

Mivel a konkrét esetben a vöröscsillag viselése – mint a hatályos Btk. olvasatában tényállásszerű magatartás – kétségtelenül megalapozza a 33.§-a (1) bekezdésének megfelelő okot, az előállítás jogalapja megállapítható.

6) A panaszos által viselt vöröscsillag elvételével kapcsolatban a Testület az alábbiakat jegyzi meg.

A rendőri jelentés szerint az intézkedő rendőr a 17.40-kor foganatosított igazoltatást követően az intézkedés helyszínén felszólította a panaszost, hogy a vöröscsillagot vegye le és adja át neki, aminek a panaszos eleget is tett. A csillag Be.-n alapuló, szabályszerű lefoglalására a lefoglalásról készült jegyzőkönyv szerint csak a kapitányságon került sor, 19 óra 13 perckor.

A rendőri jelentés a panaszos átvizsgálásának jogalapjaként hivatkozik az Rtv. 31. § (1) bekezdésére, amelynek értelmében „akivel szemben személyi szabadságot korlátozó intézkedést foganatosítanak, annak ruházatát a rendőr a támadásra vagy az önvészély okozására alkalmas tárgy elvétele végett, előzetes figyelmeztetés után átvizsgálhatja.” Megállapítható, hogy a vöröscsillag elvételére ezen szakasz alapján nem kerülhetett sor, hiszen a kitűző nem minősülhet „támadásra vagy [...] önvészély okozására alkalmas tárgy”-nak.

A csillag helyszíni elvétele nem tekinthető a Be. 177. § szerinti, határozat nélkül foganatosított nyomozati cselekménynek sem, mivel egyrészt a lefoglalásról készült szabályszerű írásbeli határozat, másrészt a lefoglalásról készült jegyzőkönyv sem utal

erre a tényre (márpedig a Be. 177. § szerint az ilyen módon fogantatosított lefoglalásról készült jegyzőkönyvben a halaszthatatlanság tényét és az ezt megalapozó körülményeket fel kell tüntetni).

Megállapítható tehát, hogy a csillag elvételének az Rtv.-ben vagy a Szolgálati Szabályzatban nem volt megfelelő jogalapja, ezért mindaddig, amíg a Be. szerinti lefoglalás 19 óra 13 perckor meg nem történt, az intézkedő rendőr jogosulatlanul tartotta a birtokában a kitűzött.

Nyilvánvaló, hogy indokolt lenne a rendőr számára felhatalmazást biztosítani a bármilyen okból tiltott, bűncselekményt vagy szabálysértést megvalósító, esetleg az intézkedés sikerességét veszélyeztető tárgyak ideiglenes elvételére, ameddig azonban ez a felhatalmazás nem születik meg, addig a rendőrség ilyen irányú tevékenységet jogszerűen nem fogantatosíthat. A Testület már korábbi állásfoglalásaiban is felhívta a figyelmet erre a visszásságra (például a szállítás közben elvett mobiltelefonok kapcsán, mely intézkedésnek szintén lehet elfogadható indoka, jelenleg azonban nincs jogszabályi alapja), és most ismét rögzíteni kívánja: szükségesnek látja annak jogi szabályozását, hogy a rendőr az esetleges formális büntető- vagy szabálysértési eljárás megindulása előtt mikor és milyen alapon vehet el bizonyos tárgyakat az intézkedés alá vont személyektől.

IV.

A Testület a jelen állásfoglalásban részletezett jogszabályi kollízió okán nem tudott eltekinteni attól a körülménytől, hogy jóllehet a panaszos cselekménye utóbb nem valósított meg bűncselekményt, azonban súlyos jogkorlátozást kellett átélnie. Az Alkotmány 7. §-ára is tekintettel az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság alapelveinek sérelmére, illetőleg a jogbiztonság alapelveiből levezethető tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére figyelemmel – közvetett módon – sérült a panaszos személyes szabadsága, egyúttal sérült a szabad vélemény-nyilvánításhoz, a békés gyülekezéshez, továbbá a lefoglalás okán a tulajdonhoz fűződő joga.

Figyelembe kell azonban venni, hogy a hivatkozott kollízió a jogalkalmazás során kevésbé vagy egyáltalán nem oldható fel egészen addig, amíg a jogalkotó a Btk. hatályos rendelkezéseit nem módosítja a strasbourgi bíróság esetjogában megjelenő különbségtételnek megfelelően. A jogközelítés ilyen hiánya szükségszerűen magában hordozza azt a következményt, hogy a rendőrség – ilyen esetben – további jogsértések közvetett okozójává válik.

Budapest, 2009. november 18.

Dr. Kaltenbach Jenő
elnök

Dr. Juhász Imre
elnökhelyettes

Fráterné dr. Ferenczy Nóra
testületi tag

Dr. Féja András
előadó testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
testületi tag

Független Rendészeti Panasztestület